

რეზიუმე თანამედროვე საქართველოში ნეოკოლონიალიზმზე ტესტირებით

მიხეილ ჯიბუტი
ემდ, პროფესორი

ეკონომიკის საკითხებით დაინტერესებულმა ქართველმა მკითხველმა მიიღო კარგი საშუალება ამ ინტერესის დასაკმაყოფილებლად პროფესორ როზეტა ასათიანის „თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედიის“¹ სახით. აღნიშნულ ნაშრომს ხელნაწერში წაკითხვის შემდეგ დაუუჭირე მხარი, როგორც სარედაქციო კოლეგიის წევრმა და აგრეთვე, მოკლე გამომხატულების ფორმით. დღეს არსებული მდგომარეობით, გამოცემის წინ სარედაქციო და სარეცენზიო მხარდაჭერა, როდესაც ნაშრომი ავტორის საკუთარი ხარჯებით იბეჭდება, არ წარმოადგენს წიგნის გამოცემა-არგამოცემისათვის აუცილებელ, მით უმეტეს გადამწვეტ ფაქტორს. თუმცა ასეთი მხარდაჭერა არის პასუხისმგებლობა ნაშრომის ხარისხზე. რ. ასათიანმა ქართული ეკონომიკური ლიტერატურა გაამდიდრა კარგი, სასარგებლო, სწორად დაწერილი წიგნით. ენციკლოპედიის სტილი მოითხოვს ავტორის აზრით უკვე დამკვიდრებული განმარტებების მოცემას. აქედან გამომდინარე, ავტორი საკამათო, არა დამკვიდრებული განმარტებების დამოწმებას ახდენს წყაროებით. თანამედროვე უსასრულო ინფორმაციული სამყარო არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ გარდა ვინაო თემატიკისა, ერთმა პიროვნებამ უდაო დასკვნა დადოს ნაშრომში მოტანილი დებულებების ორიგინალობაზე. ამას მთელი პროგრამული სისტემები ასრულებენ განვითარებულ ქვეყ-

1 როზეტა ასათიანი, თანამედროვე ეკონომიკის ენციკლოპედია: სიახლე, 2014, 564 გვ.

ნებში და ამ სისტემის დანერგვა ქართულენოვანი ლიტერატურისათვის საქართველოში მეცნიერების განვითარების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი და გადაუდებელი ამოცანაა. სარეცენზიო ნაშრომის ორიგინალობა განსაზღვრულია მისი ავტორის მიერ გავლილი ცხოვრებისეული და შემოქმედებითი გზით. პროფესორი როზეტა ასათიანი გამორჩეული მეცნიერ-ეკონომისტი. ამავე დროს ის ჩემპიონიცაა: ის ისტორიაში ყველაზე პროდუქტიულია - მას ყველაზე მეტი სამეცნიერო პუბლიკაცია აქვს ქართველ ეკონომისტ ქალთა შორის. ენციკლოპედიის გამოცემა არა მარტო შემოქმედებითი რისკია, არამედ რისკია მისი მატერიალურად გამოცემა-ქალაქზე ნაბეჭდი წიგნის სახით. მაიკლ ჰარტმა 1971 წელს შექმნა პირველი ელექტრონული წიგნი - რითაც დაიწყო ელექტრონული წიგნების ეპოქა. მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს კონსერვატიზმი ქალაქის წიგნებთან მიმართებაში, სულ მცირე დრო რჩება როდესაც ელექტრონული წიგნები მთლიანად ჩანაცვლებენ ქალაქის წიგნებს. უპირველესად ეს ჩანაცვლება ლექსიკონებს და სხვა საძიებო-საცნობარო ლიტერატურას შეეხება. ამიტომ, მკითხველს ვთხოვ მიაქციოს ამ ფაქტს ყურადღება, რამეთუ რ.ასათიანის წიგნი დიდი ალბათობით შეიძლება ქალაქზე დაბეჭდილი უკანასკნელი ქართული ეკონომიკური ლექსიკონი აღმოჩნდეს. ეს ბუკინისტი - კოლექციონერებისათვის მნიშვნელოვანი ინფორმაციაა. შესაძლებელია სხვა ისტორიის განვითარება - კერძოდ, მოხდეს რ.ასათიანის სარეცენზიო წიგნის ელექტრონულ წიგნად ტრანსფორმაცია და ის გახდეს პირველი ელექტრონული სახით წარმოდგენილი ლექსიკონი. შენიშვნა ნაშრომთან მაქვს ზოგადი: სათაურში მოცემული „თანამედროვე ეკონომიკა“ თუ რას ნიშნავს და როგორია ენციკლოპედიის „სიმცირის“ კრიტერიუმები - წიგნში განმარტებული არაა. ეს ერთგვარი იმუნიტეტია შენიშვნებზე. არ არის რაიმე ტერმინი?- იმიტომ, რომ „მცირეა“ ლექსიკონი. ვერ პოულობთ განმარტებას?- იმიტომ, რომ ის არ ეტევა „თანამედროვე ეკონომიკის“ საზღვრებში. საინტერესოა ამ კუთხით რ.ასათიანის ნაშრომის დატესტვა. ლექსიკონებს აქვს სპეციალური დანიშნულება. მათ შორის ის ეხმარება ადამიანს მსჯელობის, ფიქრის წარმართვისას ამა თუ იმ აზრის, ცნების დაზუსტების

დროს. რეცენზიის წერის პერიოდი დაემთხვა ჩემს მიერ საქართველოს დღევანდელი პოლიტეკონომიური ანალიზის დროს იმ დასკვნის გაკეთებას, რომ საქართველოში „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ მმართველობის დროს წარმოიშვა ნეოკოლონიალიზმის სხვადასხვა ფორმები, რომელთა განვითარება გრძელდება კოალიცია „ქართული ოცნების“ მმართველობის დროს. საკითხის განხილვის დროს გვჭირდება „კოლონიალიზმისა“ და „ნეოკოლონიალიზმის“ განმარტებები. ლექსიკონში ეს მოცემული არაა. საქართველოს დამოუკიდებლობის წინარე მდგომარეობა არ მომდინარეობს კლასიკური კოლონიური მდგომარეობიდან. თუმცა საბაზრო ეკონომიკის დამკვიდრების პროცესში ქვეყანაში განვითარდა კაპიტალიზმის ადრეული სტადიებისათვის დამახასიათებელი ურთიერთობები. ეკონომიკაში ჩამორჩენილობის დაძლევისათვის ინვესტიციების მოზიდვის სწორი ღოზუნგის ქვეშ ქვეყანა მოექცა საეჭვო, ოფშორულ ზონებში დარეგისტრირებული კორპორაციების ირიბი დამოკიდებულების ქვეშ. ქვეყანას ასეთმა კორპორაციებმა მმართველი ელიტის მეშვეობით მიაღწიეს არათანასწორუფლებიან, საქართველოსათვის არა სასარგებლო ხელშეკრულებებს, რაც უზრუნველყოფს ამ კორპორაციებისათვის მონოპოლიურ მოგებას, მაშინ როდესაც მოსახლეობის ინტერესები მომხმარებლების უფლებების დონეზეც არაა დაცული. ასეთი სიტუაციაა ენერგეტიკის სფეროში, სადაც სახელმწიფო მონოპოლიის დაშლისა და კონკურენციის განვითარების რეფორმა დასრულდა კერძო კომპანიების მონოპოლიზმით. ნეოკოლონიალიზმის სახეს იღებს პრივატიზების დროს ობიექტებისა და აქტივების სხვა ქვეყნების სახელმწიფო კომპანიებზე გადაცემის შემდეგ წარმოშობილი ურთიერთობები. დასავლეთის მეგობარი ქვეყნების მთავრობები ხაზს უსვამენ, რომ ინვესტიცია ხორციელდება ხალხისთვის და არა ელიტისთვის. შერჩევა უნდა მიმდინარეობდეს ისე, რომ ინვესტორის ინტერესები შეესაბამებოდეს ქვეყნის ინტერესებს. განსაკუთრებით რთული მდგომარეობაა ისტორიულად „კოლონიურ“ სამთო მოპოვებით სფეროში. რესურსების გატანა, თანაც მუშა-ხელის შრომის ანაზღაურების უმდაბლესი დონისა და ჩამორჩენილი ტექნოლოგიების გამოყე-

ნებით, შრომის პირობებისა და ეკოლოგიური უსაფრთხოების ნორმების უბეში დარღვევით- მეცხრამეტე საუკუნის აფრიკული კოლონიური სინამდვილის განმეორებაა საქართველოში. ასეთ მაგალითია 2005 წელს გაყიდული მადნეულის სახელმწიფო საწარმოები, რომელთა საქმიანობა შეიძლებოდა გაგრძელებულიყო სახელმწიფო საწარმოების სახით, ან მომხდარიყო ტრანსნაციონალური ცნობილი ინვესტორის შემოყვანა, ისე როგორც ეს განახორციელა თუნდაც მეზობელმა აზერბაიჯანმა სტრატეგიული რესურსების მოპოვების სფეროში. წარმოდგენისათვის შეიძლება დავასახელოთ ასეთი ინვესტორის მაგალითად , საქართველოში მოღვაწეობით ცნობილი „ბრიტიშ პეტროლიუმი“. 2014 წლის 12 დეკემბერს შუალამეს საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებით 2014 წლის 13 დეკემბრის ადრე დილით საყდრისის მსოფლიოში უძველესი სამთო ძეგლის კომპანია „ერემჯი გოლდის“ მიერ აფეთქება იყო ფეერვერკი ნეოკოლონიალიზმისა , რომელიც დაანთო წინა ხელისუფლებამ და რომელსაც აღვივებენ დღევანდელი ხელისუფლების პირობებში.ამ საკითხებზე მსჯელობისას აღნიშნული ლექსიკონი ეფექტიანად ვერ გეხმარება. ამისათვის მასში თუნდაც საბაზო მსჯელობისათვის საჭირო „კაპიტალიზმი“-ის განმარტება მოცემული არაა. ბევრ ცნებასა და ტერმინს აკლია ქართული კონტექსტი. აღნიშნული დასკვნა რ.ასათიანის ნაშრომის ღირსებას კი არ ამცირებს, პირიქით, მატებს. მისი მეშვეობით, გამოჩნდა ქართული ეკონომიკური აზრის წინაშე მდგარი ამოცანა - შეიქმნას საქართველოს ეკონომიკის ლექსიკონი - მოკლევ და სრულიც. ვუსურვებ ქართველ ეკონომისტებს მალე დაეძლიოთ ეს ამოცანა რ.ასათიანის გაკვალული გზითა და მონაწილეობით.